

Za Mariánom Hronským

(* 24. augusta 1940 – † 3. júna 2012)

Sú ľudia, ktorí už od detstva majú jasný zámer, čo chcú v živote robiť, čím chcú byť. K takým nepochybne patrila aj Marián Hronský, ktorý si za svoju profesionálnu dráhu zvolil výskum v oblasti histórie.

Základy pre realizovanie tohto cieľa mu dalo vysokoškolské štúdium na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe v odbore história – filozofia. To úspešne zavŕšil v roku 1962. Kontakty so svojou alma mater však neprerušil, pokračoval v ďalšom štúdiu a obhajobou rigorózne práce získal titul PhDr.

Prvým pracoviskom bolo Múzeum SNP v Banskej Bystrici, kde sa Marián Hronský zaoberal povstaleckou problematikou. Výsledkom jeho výskumu bola napríklad štúdia *Boj povstaleckej armády na Ostrom*. Následne v rokoch 1966 – 1967 pôsobil v Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, aby sa odtiaľ na viac ako tri desaťročia presunul do novozaloženého bratislavského pracoviska Oddelenia vojenských dejín Slovenska, pobočky Vojenského historického ústavu v Prahe. Tam sa v širšom kontexte orientoval na výskum vojenských dejín prvej polovice 20. storočia, pričom sa nevyhýbal ani politickým témam, ako bolo pôsobenie skupiny mladej generácie združenej okolo časopisu *Prúdy*, vychádzajúceho v rokoch 1909 – 1914.

V roku 1975 obhájil Marián Hronský v skrátrenom konaní v Historickom ústave SAV kandidátsku dizertačnú prácu, ktorá vyšla v nasledujúcom roku v knižnej podobe pod názvom *Slovensko na rázcestí. Slovenské národné rady a gardy v roku 1918*. V tomto období sa už ťažisko vedeckého zamerania Mariána Hronského presúvalo čoraz výraznejšie na problematiku prvej svetovej vojny, kde dosiahol pozoruhodné výsledky. V roku 1982 vychádza jeho kniha *Vzbura slovenských vojakov v Kragujevci*, ktorou prezentoval kvalitu svojej výskumnej práce. Kniha sa dočkala aj druhého vydania v roku 1988. Politický a vojenský zástoľ Slovákov v čase prvej svetovej vojny a smerovanie slovenskej politiky doma i v zahraničí k vzniku Česko-Slovenska priblížila vo viacerých smeroch dosiaľ neprekonaná Hronského monografia *Slovensko pri zrode Československa* z roku 1987.

Po novembri 1989 sa Marián Hronský podieľal na realizácii viacvzázkovej kolektívnej práce *Vojenské dejiny Slovenska*. Súčasne sa individuálne zameriava na obdobie rokov 1918 – 1920, keď sa Slovensko zložitým spôsobom začleňuje do novovzniknutého spoločného štátu Čechov a Slovákov. Svoje kvalitne spracované štúdie doplnené o ďalší archívny výskum dokázal pretažiť do syntetickej práce – monografie *Boj o Slovensko a Trianon 1918 – 1920*, ktorá vyšla v roku 1998. Vďaka finančnej podpore amerického Slováka Lea Danihelsa a jeho manželky Mimi vyšla táto kniha aj v anglickom jazyku. Práca po prvý raz prezentovala komplexný slovenský pohľad na danú problematiku. V roku 2002 mu bola za ňu udelená vedecká hodnosť DrSc.

Od roku 2004 pracoval ako vedúci vedecký pracovník v Ústave politických vied SAV v Bratislave. V tomto období sa stal spoluautorom niekoľkých rozsiahlejších kolektívnych prác k osobnostiam slovenskej politiky a syntetického diela: *Slovensko v 20. storočí, II. zv. – Prvá svetová*

vojna 1914 – 1918. Samostatne spracoval monografiu *Mikulášska rezolúcia 1918. Slovenská sociálna demokracia v procese národnooslobodzovacieho zápasu* a v spolupráci s Miroslavom Pekníkom knihu *Martinská deklarácia. Cesta slovenskej politiky k vzniku Česko-Slovenska*. Završením jeho životného diela sa stala rozsiahla monografia *Trianon. Vznik hraníc Slovenska a problémy jeho bezpečnosti (1918 – 1920)*, ktorá predstavuje z odborného hľadiska významný posun v skúmaní tejto problematiky. Okrem spomenutých kníh publikoval autor svoje štúdie a články v rozličných časopisoch a dennej tlači.

Doktor Marián Hronský dlhé roky pôsobil vo vedení Slovenskej historickej spoločnosti. Jeho vedecká a spoločenská činnosť bola ocenená viacerými vyznamenaniami – napríklad Pamätnou medailou ministra obrany II. stupňa, Pamätnou medailou III. stupňa Československej obce legionárskej, Pamätnou medailou náčelníka Generálneho štábu ozbrojených síl Slovenskej republiky, Pamätnou medailou mesta Martin a obce Sučany pri príležitosti 130. výročia narodenia Milana Hodžu či Medailou Sv. Cyrila a Metoda za zušľacht'ovanie slovenského písomníctva. Krátko po jeho úmrtí mu bola udelená Cena Milana Hodžu za výskum života a diela Dr. Milana Hodžu a ďalších osobností slovenskej politiky, ako aj za celkový prínos v rozvoji poznania dejín Slovenska v 20. storočí a ich prezentovanie v širšom medzinárodnom kontexte. Za knihu *Trianon. Vznik hraníc Slovenska a problémy jeho bezpečnosti (1918 – 1920)* mu bola v septembri 2012 in memoriam udelená Cena Literárneho fondu za vedeckú literatúru.

Bodku za svoju prácu dal vedeckou štúdiou do rozsiahlej publikácie *Dr. Vavro Šrobár; politik, publicista a národnoosvetový pracovník*. Tú však už Marián Hronský čítať nebude. Práve v predvečer 92. výročia podpísania Trianonskej zmluvy nás opustil navždy. V jeho osobe sme stratili nielen významného vedeckého pracovníka – historika, ale aj kolegu a priateľa vždy ochotného poradiť a pomôcť. Jeho miesto zostalo prázdne. Pri ďalších projektoch nám bude chýbať. Budeme však na neho vždy s úctou spomínať.

Miroslav Pekník